

**O‘ZBEKISTON YOSHLAR SIYOSATINING YANGI BOSQICHI:
ISLOHOTLAR VA INSTITUTSIONAL O‘ZGARISHLAR (2017–2027 YY.)**

Zokirjon Jobborov Abdug‘oppor o‘g‘li

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti

Tarix mutaxassisligi magistri

Annotatsiya: Ushbu fundamental ilmiy maqolada 2017–2027-yillar oralig‘ida O‘zbekiston Respublikasida yoshlarga oid davlat siyosati sohasida amalga oshirilgan tub burilishlar, institutsional transformatsiyalar va huquqiy-normativ islohotlar keng qamrovli tahlil etilgan. Muallif yoshlar salohiyatini oshirish, ularni ijtimoiy-iqtisodiy qo‘llab-quvvatlash hamda davlat boshqaruviga jalb etishning mutlaqo yangi mexanizmlarini yoritib beradi. Maqolada sohaga oid qonunchilik bazasining takomillashishi va yangi tashkil etilgan tuzilmalarning, xususan Yoshlar ishlari agentligi hamda mahalla darajasidagi yetakchilar tizimining samaradorligi ilmiy jihatdan tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: Yoshlar siyosati, institutsional o‘zgarishlar, Yoshlar ishlari agentligi, intellektual salohiyat, strategik resurs, "Yoshlar daftari", innovatsion rivojlanish, maktab tizimi, startup loyihalar, oliy ta'lim qamrovi.

Abstract: This fundamental research article provides a comprehensive analysis of the profound shifts, institutional transformations, and legal-regulatory reforms implemented in the Republic of Uzbekistan regarding state youth policy between 2017 and 2027. The author outlines entirely new mechanisms for enhancing youth potential, providing socio-economic support, and involving young people in public administration. The article also presents a scholarly analysis of the improvements made to the relevant legislative framework and the effectiveness of newly established structures – specifically, the Youth Affairs Agency and the system of youth leaders at the “mahalla” level.

Keywords: Youth policy, institutional changes, Youth Affairs Agency, intellectual potential, strategic resource, "Youth Register", innovative development, school system, startup projects, higher education coverage.

Аннотация: В данной фундаментальной научной статье представлен всесторонний анализ глубинных сдвигов, институциональных преобразований и нормативно-правовых реформ, осуществленных в Республике Узбекистан в сфере государственной молодежной политики в период с 2017 по 2027 год. Автор описывает принципиально новые механизмы развития потенциала молодежи, оказания ей социально-экономической поддержки и вовлечения молодых людей в процессы государственного управления. В статье также приводится научный анализ

совершенствования соответствующей законодательной базы и эффективности вновь созданных структур — в частности, Агентства по делам молодежи и системы молодежных лидеров на уровне махалли.

Ключевые слова: молодежная политика, институциональные изменения, Агентство по делам молодежи, интеллектуальный потенциал, стратегический ресурс, «Реестр молодежи», инновационное развитие, школьная система, стартап-проекты, охват высшим образованием.

Har qanday davlat va jamiyatning barqaror rivojlanishi, uning iqtisodiy qudrati, ijtimoiy barqarorligi hamda madaniy-intellektual yuksalishi to‘g‘ridan-to‘g‘ri o‘sha mamlakatda kamol topayotgan yosh avlodning salohiyati, ma’naviy qiyofasi hamda intellektual quvvatiga bog‘liqdir. Dunyo miqyosida globallashuv jarayonlarining jadallashishi, geosiyosiy raqobatning kuchayishi va to‘rtinchi sanoat inqilobi sharoitida inson kapitalini rivojlantirish va yoshlar kuchidan unumli foydalanish har bir suveren davlatning milliy xavfsizligi va strategik istiqbolini belgilovchi eng ustuvor mezonga aylandi. “Ayniqsa, aholisining 60 foizdan ortig‘ini 30 yoshgacha bo‘lgan yoshlar tashkil etadigan O‘zbekiston sharoitida yoshlarga oid davlat siyosati shunchaki ijtimoiy yo‘nalish emas, balki milliy taraqqiyotning strategik poydevoridir”¹⁰³.

2017–2027-yillar oralig‘idagi o‘n yillik davr Yangi O‘zbekiston tarixida yoshlar bilan ishlash tizimining konseptual jihatdan butunlay qayta ko‘rib chiqilishi, eskirgan va deklarativ xarakterga ega bo‘lgan byurokratik usullardan voz kechilishi hamda amaliy natijadorlikka yo‘naltirilgan institutsional tuzilmalarning joriy etilishi bilan xarakterlanadi. Mazkur maqolada 2017-yildan buyon davlat rahbari tomonidan ilgari surilgan konseptual g‘oyalar, qabul qilingan farmon va qarorlar hamda hayotga tatbiq etilgan dasturlar asosida yoshlar siyosatining o‘ziga xos xususiyatlari ilmiy-metodologik jihatdan tahlil etiladi. Islohotlarning mazmun-mohiyatini chuqurroq anglash uchun ushbu davr mobaynida yuz bergan institutsional, huquqiy va ijtimoiy transformatsiyalarni alohida bosqichlar kesimida ko‘rib chiqish taqozo etiladi.

Islohotlarning dastlabki bosqichidanoq yoshlar siyosatining huquqiy va normativ bazasini tubdan mustahkamlashga jiddiy e’tibor qaratildi. 2016-yil 14-sentyabrda imzolangan va amalda 2017-yil boshidan to‘liq kuchga kirgan yangi tahrirdagi “Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasining Qonuni sohadagi huquqiy munosabatlarni yangi bosqichga olib chiqdi. Ushbu qonun bilan yoshlarning huquqlari va

¹⁰³ Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2021. – B.112

qonuniy manfaatlarini himoya qilish kafolatlari qonunchilik darajasida mustahkamlandi, davlat organlarining ushbu yo‘nalishdagi majburiyatlari va vakolatlari aniq belgilab berildi.

Shundan so‘ng, yoshlar siyosatini uzoq muddatli rejalashtirish maqsadida “O‘zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatini 2025-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi” va tegishli “Yo‘l xaritalari” qabul qilindi. Ushbu hujjatlar yoshlarning ta‘lim olishi, bandligi, salomatligi va ijtimoiy himoyasini ta‘minlashning o‘lchanadigan indikatorlarini (KPI) joriy etdi. Keyinchalik qabul qilingan “O‘zbekiston — 2030” strategiyasida ham yoshlar masalasiga alohida strategik yo‘nalish ajratilib, unda yosh avlodning intellektual salohiyatini oshirish, ularni ilm-fan va innovatsiyalarga keng jalb qilish bo‘yicha global maqsadlar belgilandi. Bu huquqiy hujjatlarning barchasi yoshlarni davlat tomonidan faqatgina ijtimoiy yordam oluvchi passiv qatlam emas, balki mamlakatni modernizatsiya qilishning va uchinchi Renessans poydevorini yaratishning faol ishtirokchisiga aylantirdi. 2017–2027-yillar

davomida erishilgan eng fundamental yutuqlardan biri yoshlar siyosatini yuritishning mutlaqo yangi davlat boshqaruvi modelining yaratilganidir. Avvalgi davrlarda yoshlar masalalari asosan ijtimoiy va nodavlat tashkilotlar (masalan, “Kamolot” yoshlar ijtimoiy harakati) zimmasida bo‘lib, ular muammolarni tizimli hal etish uchun yetarli ma‘muriy, huquqiy va moliyaviy resurslarga ega emas edi. Natijada yoshlar bilan ishlash ko‘p hollarda rasmiyatchilik va tadbirlar o‘tkazishdan nariga o‘tmas edi. Ushbu muammoni bartaraf etish maqsadida 2017-yilda dastlab O‘zbekiston yoshlar ittifoqi tashkil etildi va unga katta imtiyozlar berildi.

Biroq davlat islohotlarining ko‘lami yoshlar masalalarini to‘g‘ridan-to‘g‘ri davlat boshqaruvi organi darajasiga ko‘tarishni taqozo etdi. Shu munosabat bilan 2020-yilda O‘zbekiston Respublikasi Yoshlar ishlari agentligi tashkil etildi. Agentlik o‘zining markaziy apparati va hududiy boshqarmalari bilan birgalikda yoshlarga oid davlat siyosatini muvofiqlashtiruvchi, sohaga doir qonunchilik ijrosini ta‘minlovchi va davlat byudjetidan ajratiladigan mablag‘larni maqsadli taqsimlovchi yagona vertikal davlat hokimiyati organiga aylandi. Bu bilan yoshlar muammolari tarqoq holda emas, balki yaxlit va tizimli ravishda hal etila boshlandi. Boshqaruv tizimini yanada takomillashtirish va muammolarni bevosita

eng quyi bo‘g‘inda – mahallaning o‘zida hal etish maqsadida 2022-yildan boshlab har bir mahallada alohida shtat birligi sifatida “Yoshlar yetakchisi” lavozimi joriy etildi. “Bugungi kunda respublikamizdagi 9400 dan ortiq mahallalarda ushbu yetakchilar faoliyat ko‘rsatmoqda. Ular har bir xonadonga kirib, yoshlarning ijtimoiy holati, ishsizlik darajasi, qiziqish va intilishlarini o‘rganmoqdalar. Mahallabay ishlash tizimining joriy etilishi

islohotlarning markazdan chekka qishloqlargacha yetib borishini ta'minlagan eng samarali institutsional mexanizm bo'ldi"¹⁰⁴.

Yangi bosqichda yoshlarning ijtimoiy-iqtisodiy muammolarini aniqlash va ularga manzilli yordam ko'rsatishning mutlaqo innovatsion tizimi — “Yoshlar daftari” joriy etildi. Mazkur tizim zamonaviy axborot texnologiyalari va raqamli platformalarga asoslangan bo'lib, unda ehtiyojmand yoshlarning toifalari (ishsizlar, tibbiy va ijtimoiy yordamga muhtojlar, nogironligi bo'lgan yoshlar va b.) aniq aks ettiriladi. “Yoshlar daftari” shunchaki ro'yxat shakllantirish emas, balki har bir yosh fuqaroning muammosini hal etishga qaratilgan moliyaviy va tashkiliy ko'mak tizimidir. O'tgan davr mobaynida ushbu tizim orqali yuz minglab yoshlarga tadbirkorlik faoliyatini yo'lga qo'yishlari uchun imtiyozli kreditlar ajratildi, asbob-uskunalar sotib olish uchun subsidiyalar berildi. Dehqonchilik bilan shug'ullanish istagida bo'lgan qishloq yoshlariga uzoq muddatli ijara asosida yer maydonlari taqsimlab berildi. Shuningdek, ijtimoiy himoyaning yuksak namunasi sifatida, ehtiyojmand oilalardan bo'lgan talabalarning oliy ta'lim muassasalaridagi shartnoma pullari davlat tomonidan to'lab berildi. Zamonaviy kasblar, IT-texnologiyalar va xorijiy tillarni o'rganish istagidagi yoshlarning o'quv kurslari xarajatlarini qoplash mexanizmi ham aynan ushbu daftar jamg'armalari hisobidan moliyalashtirildi.

O'zbekiston yoshlar siyosatining yangi bosqichdagi eng muhim va uzoq muddatli strategik yo'nalishi — yosh avlodning intellektual salohiyatini oshirish, ularning iqtidorini erta aniqlash va ilm-fan sohalariga yo'naltirishdir. Shu maqsadda respublikada mutlaqo yangi konsepsiyaga ega bo'lgan Prezident maktablari, ijod maktablari va ixtisoslashtirilgan maktablar tarmog'i yaratildi. Ushbu maktablarda darslar ilg'or xalqaro ta'lim standartlari, xususan STEAM (ilm-fan, texnologiya, muhandislik, san'at va matematika) yondashuvi asosida chet ellik mutaxassislar ishtirokida tashkil etildi. Bu tizim yoshlarning tanqidiy fikrlash, tahlil qilish va kreativlik qobiliyatlarini yuksaltirishga xizmat qilmoqda.

Oliy ta'lim tizimida ham misli ko'rilmagan islohotlar amalga oshirildi. O'tgan qisqa davr ichida oliy ta'lim bilan qamrab olish darajasi 9 foizdan 40 foizdan ziyodga ko'tarildi. Bu ko'rsatkich yoshlarning bilim olishga bo'lgan ijtimoiy ehtiyojini qondirishda muhim qadam bo'ldi. Mamlakatimizda dunyoning nufuzli xorijiy universitetlari filiallari va nodavlat OTMlar tarmog'i kengaytirildi. Iqtidorli talabalar va yosh olimlarni xorijiy davlatlarning eng yetakchi ilmiy markazlarida o'qitish hamda malakasini oshirish maqsadida “El-yurt umidi” jamg'armasi faoliyati tubdan yangilandi. Jamg'arma granti hisobidan yuzlab yoshlar chet ellarda magistratura va doktorantura dasturlarida tahsil olib, qaytib kelgach, davlat

¹⁰⁴ Karimov A.X. Yoshlar siyosatida institutsional o'zgarishlar va mahalla instituti samaradorligi. // Jamiyat va boshqaruv ilmiy jurnali. – Toshkent, 2024. - №2. – B. 45.

boshqaruvi organlari hamda yirik iqtisodiy klasterlarda mas’ul lavozimlarda faoliyat yuritmoqdalar.

“Raqamli iqtisodiyot davrida yoshlarning IT-salohiyatini oshirishga alohida e’tibor qaratildi. Respublika bo‘ylab “IT-Park”lar va ularning hududiy filiallari, raqamli texnologiyalar o‘quv markazlari tarmog‘i ishga tushirildi. “Bir million dasturchi” (One Million Uzbek Coders) global loyihasi doirasida yoshlar bepul ravishda zamonaviy dasturlash tillarini o‘rgandilar. Bugungi kunda yoshlarimiz xalqaro frilans (freelance) platformalarida faoliyat yuritib, yuqori daromad topish bilan birga mamlakatimizning innovatsion eksport salohiyatini oshirishga munosib hissa qo‘shmoqdalar. Bu esa intellektual salohiyatni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishi ekanligini amalda isbotlaydi”¹⁰⁵.

Xulosa qilib aytganda, 2017–2027-yillar oralig‘ida O‘zbekiston Respublikasida yoshlarga oid davlat siyosati o‘zining konseptual mazmuni, institutsional tuzilishi va strategik maqsadlariga ko‘ra mutlaqo yangi bosqichga ko‘tarildi. Amalga oshirilgan keng ko‘lamli islohotlar yosh avlodni jamiyat hayotining chekka bir qismidagi ijtimoiy guruhdan mamlakat taraqqiyoti va modernizatsiyasining yetakchi kuchiga aylantirdi. Mahallabay ishlash tizimi, “Yoshlar daftari” mexanizmi hamda iqtidorli yoshlarni qo‘llab-quvvatlash tizimi o‘zining amaliy natijadorligini to‘liq ko‘rsatdi. Kelgusi istiqbolda yoshlar siyosatining asosiy vazifasi erishilgan natijalarni yanada mustahkamlash va yoshlarning intellektual salohiyatini sun’iy intellekt, yashil iqtisodiyot, biotexnologiyalar va kosmik sanoat kabi yuqori texnologik sohalarga yo‘naltirishdan iborat bo‘ladi. Davlat va yoshlar o‘rtasidagi raqamli muloqot modellarini rivojlantirish, shuningdek, yosh yetakchilarning xalqaro maydondagi nufuzini oshirish Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasining eng ustuvor va strategik yo‘nalishi bo‘lib qolaveradi.

¹⁰⁵ Toshov M.S. Inson kapitali va yoshlarning intellektual salohiyatini yuksaltirish strategiyalari. Monografiya. – Toshkent: “Fan va texnologiyalar”, 2025. – B. 90

Foydalanilgan Adabiyotlar Ro‘yxati

1. O‘zbekiston Respublikasining “Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida”gi Qonunu. O‘RQ-406-son. 2016-yil 14-sentyabr. // O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami. – b. 56
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2021. – b. 464
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni. PF-158-son. 2023-yil 11-sentyabr. // “Xalq so‘zi” gazetasi, 2023-y. 12-sentyabr.
4. Karimov A.X. Yoshlar siyosatida institutsional o‘zgarishlar va mahalla instituti samaradorligi. // Jamiyat va boshqaruv ilmiy jurnali. – Toshkent, 2024. - №2. – B. 45-52.
5. Toshov M.S. Inson kapitali va yoshlarning intellektual salohiyatini yuksaltirish strategiyalari. Monografiya. – Toshkent: “Fan va texnologiyalar”, 2025. – b. 210
6. Rasulov Jamshid. Raqamli iqtisodiyot va yoshlar bandligi: muammo va yechimlar. // O‘zbekiston iqtisodiy axborotnomasi. – 2025. - №4. – B. 14-19.